

Aan alle leden van de Commissie voor Onderwijs, Vorming en Wetenschapsbeleid

*Betreft: Voorstel van decreet houdende de gewaarborgde
inspraak van leerlingen in het secundair onderwijs*

In het huidige onderwijsgebeuren dient de leerling met al zijn/haar capaciteiten, eigen-aardigheden... centraal te staan. Dit centraliseren van het individu vinden we niet alleen terug in een onderwijsleercontext, maar ook in andere brede maatschappelijke peilers. Op de vooravond van de 21^e eeuw staan zelfverantwoordelijkheid en participatie aan de uitbouw van een democratie sterk op de voorgrond.

Binnen een schoolcontext is het belangrijk dat leerlingen al gauw kunnen ervaren dat democratie ontstaat tijdens een participatief proces. Kinderen en jongeren dienen de betekenis te leren van 'spreken over, spreken met en tegenspreken'. Het is dit proces van betekenisgeving (taalgeving) dat aan de basis ligt van het uitdrukken van gedachten, emoties, meningen... Voor jonge mensen is het onderwijsleergebeuren een context bij uitstek om deze vermogens tot uitdrukking te brengen en er zich in te bekwalmen.

Kinderen en jongeren de gelegenheid bieden aan het totale schoolgebeuren te participeren, is een cruciale basis voor het geleidelijk uitbouwen van een participatiecultuur.

Het kinderrechtencommissariaat wil in dit debat van participatie en inspraak van leerlingen in het onderwijs het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind (IVRK) een centrale plaats geven. Als we als maatschappij inderdaad deze conventie in het onderwijs willen effectueren, dan zullen er een aantal rigoureuze maatregelen dienen genomen te worden, waaronder ondermeer het implementeren van een participatieklimaat (en -attitude) op de school.

Binnen het IVRK is participatie, als het recht om zelf bepaalde handelingen te stellen en het recht op inspraak, een kernaspect dat door de art. 12 tot en met 17 gegarandeerd wordt.

In het boek *Debat 21-II, toekomst van het onderwijs*, geeft Jan Blondeel (1998) een aantal krachtige argumenten aan voor een duidelijke leerlingenparticipatie. Hij fundeert het recht van de leerling 'om op reële manier mee gestalte te geven aan de eigen leef- en leertijd op de school' op het IVRK. Participatie betekent er naast het installeren van een inspraakorgaan, ook een andere actieve betrokkenheid bij het schoolgebeuren, nl. mee de schoolomgeving vorm geven. Naast een reeks argumenten van pedagogische aard, namelijk het ontwikkelen van essentiële sociale vaardigheden, zijn er tenslotte nog een aantal functionele argumenten om te pleiten voor deze leerlingparticipatie. Een leerlinggerichte organisatievorm dient rekening te houden met de aanwezige ervaringsdeskundigheid van die leerlingen.

Maar een leerlingbetrokken schoolklimaat moet meer omvatten dan het installeren van een kanaal van inspraak voor leerlingen; een dergelijke leerlingenraad is slechts een instrument dat inspraak van een leerlingengroep pas dan kan vertalen als er in de school sprake is van een actieve participatiecultuur en -attitude.

Het voorstel van decreet wil aan leerlingen (van het secundair onderwijs) een minimaal gewaarborgde inspraak bieden via het installeren van een democratisch gekozen leerlingenraad.

Het kinderrechtencommissariaat is van mening dat inspraak van kinderen en jongeren in het schoolgebeuren inderdaad ook geformaliseerd dient te worden aan de hand van een duidelijke structuur. Deze structuur dient ons inziens de expliciete vertaling te vormen van de artikels 12, 13 en 14 over het fundamentele recht op vrije meningsuiting en gedachtevorming. Daar deze participatie en inspraak een plaats dient te verwerven binnen een onderwijscontext, is het artikel 29 bijzonder van toepassing. Dit artikel definiëert het doel van onderwijs als het gericht zijn op het bevorderen van respect voor de grondrechten van de mens en op het ontwikkelen van respect voor de diverse waarden van het kind of de jongere zelf en van anderen.

Vanuit het kinderrechtencommissariaat geven we betreffende het voorstel van decreet de volgende bedenkingen me.

Het lijkt ons inziens bijzonder belangrijk om deze gewaarborgde inspraak van kinderen en jongeren decretaal te verbinden met het participatieprincipe uit het IVRK. Een expliciete verwijzing naar deze conventie zou het belang van participatie en inspraak onderschrijven.

We stellen de vraag waarom de gedachte omtrent het installeren van een inspraakorgaan beperkt blijft tot het secundair onderwijs. Daar in de toelichting van dit voorstel van decreet niet verwezen wordt naar het opvoedende en ontplooiingsbevorderend aspect van inspraak als participatie, zijn we van oordeel dat jonge mensen uit het basisonderwijs hier ook een plaats dienen te krijgen. Tevens zijn we er ons van bewust dat het model van participatie een andere vorm en inhoud zal betreffen voor basis- en secundair onderwijs.

Aangezien uit onderzoek en praktijk blijkt dat participatie niet enkel gebeurt via formele structuren, maar eigenlijk een proces is dat dient plaats te vinden in het hele schoolgebeuren, wordt voorgesteld om in het decreet de oprichting van een leerlingenraad te vervangen door de uitbouw van een leerlingen-participatie-model. Dit beklemtoont sterker de idee dat een school intern op zoek moet gaan naar een procesgerichte implementatie van een participatiecultuur.

Een dergelijk participatiemodel komt uiteraard tot stand door de samenwerking van leerlingen, leerkrachten en directie. In het decreet kan dan wel aangereikt worden dat een participatiemodel minimaal dient uit te monden in een adviserend inspraakinstrument voor de leerling ten aanzien van leerkrachten en directie.

Met betrekking tot de omschrijving, 'voor alle aangelegenheden die de leerlingen rechtstreeks betreffen', uit artikel 5 van het voorstel van decreet, stellen we voor deze omschrijving meer te specificeren. Om bovendien een effectieve inspraak te kunnen garanderen, is het noodzakelijk enkele kwalitatieve criteria in het decreet op te nemen. We geven bij wijze van voorbeeld enkele van o.i. vereiste criteria:

- de directie/leerkrachtengroep heeft een antwoordplicht ten overstaan van leerlingenadvies
- de directie/leerkrachtengroep heeft een motivatieplicht bij het niet weerhouden van een leerlingenadvies
- de directie heeft de plicht de leerlingen te informeren over (hangende) beslissingen die genomen (zullen) worden betreffende de leerlingenraad-aangelegenheden.

Wat betreft de specificatie van leerlingenaangelegenheden kunnen in het decreet ook een minimum aan basisdomeinen aangeduid worden waarover een raad van leerlingen een adviserende stem heeft. Ook hier kan bij wijze van voorbeeld gedacht worden aan 'schoolregelement, inrichting van speelplaats, schoolgebonden sociale activiteiten, organisatie en spreiding van lesuurroosterpakket, naschoolse opdrachten, ...

Aanvullend is het wenselijk in het decreet de basisvoorwaarde op te nemen dat de school als pedagogische eenheid dit leerlingenparticipatiemodel zal inschrijven in het schoolwerkplan en dit jaarlijks samen met het geïnstalleerde inspraakinstrument zal evalueren en bijsturen.

KRCT.